

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Ivre Ac Potestate Romanorum Pontificum,
Imperatorum, Regum ac Episcoporum**

Alvarez Guerrero, Alfonso

Coloniae Agrippinae, 1586

VD16 A 2069

De vsuris, & de monte pietatis, & Cambijs, & de interesse, de mora, &
purgatione moræ. cap. lxxvii.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63477](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63477)

880 SPEC. SVM. ROM. PONT.
DE VSVRIS, ET DE MONTE PIETATIS,
& Cambijs, & de interesse, & de mora,
& de purgatione mora.
cap. LXVII.

S V M M A R I V M.

- 1 Vsurā quid sit, & nu. 6.
- 2 In quibus rebus committitur usura, & nu. 3.
- 4 Locans rem aliquam, vtrum liceat ex ea aliquod lucrum capere.
- 5 Qua de causa usura prohibita sit remissive.
- 7 Vsurarum materia ad quem spectet, canonistis an vero Theologis.
- 8 Aurum accipiens ad mercantiam faciendam, Argentum postea reddens, vtrum usuram committat.
- 9 Vendens rem plusquam valet, peccat, limita, & num. 12.
- 10 Fraudulenter contrahens, usuram committit.
- 11 Tempus emptionis & venditionis verum rei valorem demonstrat.
- 13 Vendens res suas plus iusto pretio, testando, an eius testamentum de iure valeat.
- 14 Ad hoc, ut contractus usurarius non dicatur, quae & quot concurrere debeant.
- 15 Societatem contrahens, ut vnius operam ponat, alius vero pecuniam, vtrum lucrum ex ea proueniens, licitum sit.
- 16 Liceatne frumentum ad renouandum mutuo dare remissive.
- 17 Deceptio usque ad dimidiam iusti pretij an sit promissa.
- 18 Liceatne clericis aliqua mercimonia exercere.
- 19 Emens annum redditum, item dans ecclesie fundum cum hoc vel alij debeat quousque vixerit, & post mortem remaneat ipsi ecclesie, vtrum usura locum habeat, remissive.
- 20 De monte pietatis quid dicendum, remissive, & à quo approbatus fuerit, & nu. 21. & 22.
- 23 Quidquid vltra sortem percipitur, usura est.
- 24 Clericus usuram exercens, quae poena plectendus est.

25 Credi-

- 25 Creditor rem pignoratam possidens, teneaturne fructus in sortem computare.
 26 Qui & quot sint casus, in quibus usura non committitur.
 27 Contractus de sui natura gratuiti, qui sint.
 28 Manifeste usurarij ab Ecclesiastica sepultura repelluntur.
 29 Vtrum pecuniam recipiens ad usuram, ipsam soluendo peccatum committat.
 30 Heredes usurarij teneantur ad usura restitutionem.
 31 Usurarius quis dicatur, & nu. 32.
 32 In usura transferaturne dominium.
 33 Mentalis usurarius quis nam dicatur.
 34 Cambiorum genera, quæ & quot sint.

Sura test quicquid sorti accedit ex pacto, vel intentione præcedente, ut in cap. consult. de usuris. Potest etiam aliter diffiniri, & sic; Usura est lucrum mutui ex pacto debiti, vel exactum, ita Panor. in rubrica de usuris; & vide Ioannem de Imo. in clementina, id est, de usuris; & vide Rodolphum in tractatu de usuris & Anchara. in. cap. peccati venia, dereg. iur. in. vi.

† Et si quærat, in quibus rebus committatur usura; dic in his rebus, in quibus consistit mutuum: dicitur exod. xxij. Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi, qui habitat tecum, non urgebis eum, quasi exactor, nec usuris opprimes. Et mutuum quidem consistit in his, quæ sunt triplicis generis. Nam quædam consistunt in numero, ut pecunia; quædam in pōdere, ut argentum, & aurum; quædam in mensura, ut triticum, vinum. In alijs vero rebus non potest consistere mutuum. Ratio est, quia in mutuo transfertur dominium rei mutuatae; vnde dicitur mutuum, quia de meo fit tuum, ut in l. ij. v. si certum petat. Recipiens vero mutuum non tenetur restituere identitatem eiusdem substantiæ, quia ut plurimum, ista, quæ mutantur, consumuntur usu: sed tenetur restituere tantundem sub certitudine eiusdem valoris, ut l. cum quid, & l. vinum. ff. si certum petat. Certitudo autem valoris non potest haberi in alijs rebus non consistentibus in numero, pondere, vel

re, vel mensura. Sed in pecunia, & in alijs consentientibus in pondere, & mensura, reperitur certitudo eiusdem valoris in alijs rebus eiusdem substantiæ.

3 † In quibus rebus committatur vsura, vide Rodolphū in suo tractatu de vsuris. & Ancha. in repetitione d.c. peccati venia, de regulis iuris in vj. Quare autem vsura consistit in his rebus tantum, ratio potest assignari, quia in istis transfertur dominium, & vsus rei, scilicet, dominij ipsius rei: quia dominium consumitur ex vsu ipsarum rerum. In alijs rebus secus est, nam si loco tibi domum, vel equum, vsus rei est separatus à dominio, nec consumitur dominium rei ex vsu. ideo non facio contra naturam rei capiendo aliquid pro vsu ipsarum rerum, nam dominium remanet apud me, & tu habes vsum rei. Nam ex illa domo, quā loco, licite possum aliquod lucrū capere: sed hoc nō consistit in rebus mutuatis, quia dominium incontinenti transfertur in me. † Ex his habes secundum communem opinionem doctorum, quare ex re locata possum licite capere lucrum & non ex re mutuata. ex his infert Papormit. in Rubrica de vsuris, quod si ego locarem tibi Pecuniam, non ut expendas, sed ut ad pompam retineas in banco, licite tunc possum aliquod lucrum capere: quia tunc vsus rei est separatus à dominio, ut notatur in capitu. conquestus. de vsuris. & de hoc vide Ludouicum Roma. in consilio. cccc. & Iudæis prohibitum fuit accipere vsuram à fratribus suis, scilicet Iudæis: per quod datur intelligi, quod accipere vsuram à quocunque homine est simpliciter malum: debemus enim omnem hominem habere quasi proximum, & fratrem, præcipue in statu euangelij, ad quod omnes vocantur: vnde in psalmo absolute dicitur: Qui pecuniam suam non dedit ad vsuram. & Ezechiel: qui vsuram non acciperet, quod ab extraneis vsuram acciperent, non fuit eis concessum quasi licitum, sed permissum ad maius malum vitandum, ita Sanctus Thom. ij. ij. quæst. lxxviii. ad primum.

5 † Sed quæro, quare vsura est sic utroque testamento prohibita, & ita detestata à iure humano. doctor. ponunt aliquas rationes in Rubrica de vsuris: sed vide Imo-

Imolam in clementina. i. de vfuris, & vide Petrum de An-
 char. in capitu. peccati venia, de regulis in vi. latissime per
 Rodulphum in tractatu de vfuris, in iij. charta. Bald. in ru-
 brica de vfuris, & in l. cunctos populos. C. de summa tri-
 nit. & fid. cathol. & ibi vide Modernos, vbi multa dicunt.
 & vide in capit. quanto, de vfuris; & dic etiam, quod vt re-
 que testamento prohibetur, quia contra pietatem, & cha-
 ritatem, nam debet quis subuenire proximo in necessita-
 tibus: vnde contra charitatem peccat nolens mutuare sine
 lucro; vnde non diligit proximum, sicut se ipsum, quem
 admodum tenetur ex præcepto diuino. † Et vfura est vi-
 tium quoddam contra naturam rerum, quando pecunia
 germinat pecuniam, quæ tamen naturaliter non est apta
 germinare, cum sit tantum in mensura rerum. ff. de con-
 trahen. emptio. in l. j. & in ca. eijciens. lxxxvij. distinct. &
 venditur vfus rerum, vbi non est, ita Panor. in rubr. de v-
 furis & Federi, de Senis in consil. cccij. & Roma. in con-
 sil. cccxxij.

Et quod supra dixi, vfuram consistere in his tantum, in
 quibus consistit mutuum, de hoc vide Calderi. & Abba-
 tem in c. nauiganti. de vfuris. & vide Ioan. Andre. in c. pec-
 catum. de regulis iuris, in vi.

† Nunquid autem materia vfurarum spectet potius ad
 canonicas, quam ad theologos, vide Ancha. in disputa. in-
 cipiente, antiquis refert. Ana. in. cap. in ciuitate, de vfuris,
 Alexan. in consil. j. ij. volum. Et Ioann. Mona. in. c. j. de vfu
 ris libro. vi. dicit, quod ecclesia hoc casu vendicat sibi iu-
 risdictionem in laicos; quia vfurarij committunt princi-
 paliter in Deum, abutendo rerum vfu, ideo ad eius vica-
 rium spectat punitio.

Et ad totam materiam de vfuris vide Bald. in Rubri. de
 vfuris. & vide beatum Thom. in. ij. ij. quæst. lxxvij. Et iu-
 re possunt repeti coram iudice ecclesiastico, vel seculari ad
 libitum; est ergo tale crimen mixti fori. text. & docto. in c.
 post miserabilem de vfuris. & vide in. cap. postulasti. de lu-
 creis, vbi etiam dicitur; quod Iudæi in vtroque foro com-
 pellendi sunt restituere vfuras. & vide docto. in. c. quanto,
 de vfuris. Et Iudæi committentes contra eorum legem in
 morali.

moralibus subiacenti iudicio ecclesiastico, etiam quando iudici dei, vel alij infideles peccant contra naturam, nam sicut Deus puniuit tales Gen. vij. ita & eius Vicarius, vide Panorm. in d. c. post miserabilem.

8 † Nunquid autem sit usura, si quis accipit aurum ad mercantiam faciendam, & reddit argentum, quia creuit, vide Felin. in. capitu. excommunicamus, de hereticis.

Et vtrum pecunia possit vendi, vel locari, vide vltra ea, quæ diximus supra. Petrum de Ancha. in. dict. cap. peccati venia, de regulis iuris. & vide gloss. in. cap. j. xij. ij. questio. iij. Dixi superius, quod possum locare pecuniam, non ut expendas: sed ad pompam, de mente Panorm. sed non approbo; quia contra charitatem; & quia pecunia contra naturam suam germinat pecuniam. vos cogitate.

9 † Et notabis in materia vsurarum, quod vendens rem plus, quam valet, quia solutionem differt, peccat, nisi dubium sit, an tempore solutionis erit valor rei variatus, & venditor non erat venditurus tempore, quo vendidit rem, est secundum communem intellectum in. cap. in ciuitate, de vsuris. Et quia in ista materia questio ista est importatissima, pono casum. Quidam mercatores emunt triticum, oleum, seu alias merces, quæ tempore venditionis non valent vltra quinque scutos, & promittunt se soluturos in termino constituto sex scutos; quaritur, vtrum talis contractus esset vsurarius; respondet Papa in dict. cap. in ciuitate, quod licet talis contractus ex forma tali vsurarius non possit iudicari, tamen venditores nihilominus peccatum incurrant, nisi dubium esset merces illas plus, vel minus valituras tempore solutionis faciendæ: & ideo qui sic contrahunt, melius facerent, si à tali contractu abstinerent; cuius hominum cogitationes Deo occultari non possint. Ideo etiam d. rex. notant docto. quod ex contractu emptionis, licet maius præmium debito interueniat, soluendum certo tempore, post venditionem non resultat formalis contractus vsurarius; & hoc ideo, quia usura regulariter committitur ex mutuo, vt diximus supra in diffinitione. † Sed vbi fraudem

dem contrahentes habent in mente, tunc usura committitur, si propter hoc statuitur maius pretium, quia solutio differtur: fingitur enim solutio facta ab ipso emptore, & pretium sibi restitutum, quasi contrahatur de nouo mutuum cum lucri illius excessus, qui erat in pretio; nam plus valet, quod in veritate agitur, quam quod simulate concipitur. C. plus vale. quod agitur. & in Rubro, & in nigro. & in ca. per tuas. qui filij sint legitimi. Et an teneantur restituere isti tales in foro animæ illū excessum pretij dico, quod in foro animæ tales tenentur ad restitutionem. Itaque isti tales debent effectualiter, & realiter restituere, si volunt cōsolere animabus eorum, ita docto. in c. consiluit, de usuris. Et Philosophus naturali ratione ductus dicit in primo polit. quod usuraria acquisitio pecuniarū est maxime præter naturam.

† Et notabis, quod verus valor rei attenditur secundum ¹¹ tempus emptionis, & venditionis, vt in cap. cum dilecti. de emptio. & vendi. & l. ij. C. de rescin. vendi. cum similibus. hoc verum nisi dubium sit tempore solutionis pretij sit minus, vel plus valitura, vt in ca. in ciuitate. de usur. & venditor non erat alias venditurus tempore contractus pro valore nunc currente: istis duobus concurrentibus, vt in dict. cap. in ciuitate. & in cap. fin. de usuris, non attenditur valor exsistens tempore contractus: quod est singulariter notandum secundum Panorm. in d. ca. in ciuitate, pro limitatione illius c. cum dilecti. de emptio. & vendi. & illius. l. ij. C. de rescin. vendi. Sed vbi contractus est dubius, debemus abstinere a tali contractu, quia in dubio debemus capere partem magis tutam animæ, vt per doctorem. in d. c. in ciuitate, & not. gloss. in cap. vnico. de scrutinio. facit cap. significasti, & capit. ad audientiam. de homici. & pro intellectu decretalis, in ciuitate, vide Ancha. in consi. cclxxx. & vide Bald. in Rubrica. C. de usuris. vbi ponit questionem an sit † vsuarius ille qui vendit plus propter dilationem solutionis pretij: & ponit, an sit vsurarius ille, qui minoris emit propter anticipationem pretij, vt quia emit frumentum in herbis. Vide etiam Bald. in l. hac edictali. §. is illud. C. de secun. nup. Et sanctus Thom. in secunda

eunda secunda. quæst. lxxvij. ad quartum, dicit, contra iustitiam est, quod aliquis rem carius vëdat, quam valeat, vel vilius emat. Sed ille, qui negociando rem carius vendit, quàm emerit, necesse est, quod vel vilius emerit, quàm valeat, vel carius vendat; ergo hoc sine peccato fieri non potest: ita sanctus Thom. dicit etiam; nihil prohibet lucrû ordinari ad aliquem finem necessarium, vel etiam honestum; sicut cum aliquis lucrum moderatum, quod negociando quærit, ordinat ad domus suæ sustentationem; vel etiam cum aliquis negotiationi intendit propter publicam utilitatem, ne scilicet res necessaria ad vitam patriæ defint; & lucrum expetit, non quasi finem, sed quasi stipendium laboris, dicit etiam sanctus Thom. in secunda secunda. quæstio. lxxvij. ad secundum; Si aliquis carius vendit res suas ratione mutui, aut vilius emit, quod est alterius; vel etiam dilatione præcium auget, vel pro acceleratione diminuit, peccat contra iustitiam, & Ezechi. cap. xviij. dicit inter alia, quæ ad virum iustum requiruntur; si usuram, & superabundantiam non acceperit; & videbis Abbatem in cap. ad nostram. de emptio. & vendit. dicens
 13 tem, † quod testamenta eorum, qui manifeste vendunt res suas plus iusto pretio propter dilationem, & minori pretio pecunia statim soluta, ipso iure. non valent, tanquam testamenta manifestorum usurariorum, iuxta formam text. in cap. quamquam, de usuris in vi. & ita dicit se consuluisse. & vide Rodolphum in tractatu de usuris. quæst. xxx. & vide etiam Abbatem in capitu. nauiganti. de usuris col. iij. & vide Innocen. in capit. j. ne clerici, vel monachi, & vide gloss. notabilem. in capitu. quicumque. xiiij. quæstion. iij. & ibi vide docto. ¶ & in dicto. capitu. nauiganti notant docto quod usurarius est censendus ille, qui emit rem de præsentis minus, quàm valeat; ex eo quia differt traditionem rei emptæ, & soluit præcium de præsentis; nisi dubium sit, quod plus, vel minus sit valitura res tempore traditionis. Sed quo ad formam contractus non est usura; quia usura non committitur nisi in contractu mutui; vt in cap. consuluit. de usuris; sed quo ad intentionem deprauatam est usura, quia perinde ius fingit, ac si illam pecu-

pecuniam mutuaret illi venditori, ut recipiat illud lucrū, quod est ultra veram estimationem. ita docto. in dict. cap. nauiganti. & ibi etiam notatur, quod quando venditur res plusquam valebat, & differtur precium rei ad certum tempus, vel terminum; duo debent concurrere ad hoc, ut contractus non dicatur usurarius; primum, quod dubium est, an tempore solutionis pretij res sit valitura plus, vel minus; secundum, quod iste venditor non erat alias venditurus tempore contractus. & hoc ratione iam dicta; quia ius fingit, & cetera. & de hoc videbis docto. in d. c. nauiganti. Et si dicatur, quando potest dici certum, quod res valebit plus tempore solutionis? dico secundum Hosti. in d. c. nauiganti. quod debet attendi communis opinio, & cursus regionis; nam communiter minus valet frumentum tempore messium, quam tempore Pasche. Et licet quandoque accidat contrarium, tamen propter hoc non est recedendum a dicta presumptione; quia debet considerari quod frequenter accidit. l. nam ad ea. ff. de legibus. ca. literas. de desponsatione impube. & vide Alexand. late. in l. prateria rerum. ff. ad l. Falcidi. & vide Bar. & docto. in l. ij. C. de rescindendo. venditione.

Et utrum liceat emere rem vilius, & vendere carius, vide Anto. in cap. j. ne clerici, vel monachi. Quod de istis, qui contrahunt societatem, & unus apponit operam, & alius pecuniam. vide gloss. in c. plerique. xliij. q. iij. dicentem. Si quis pecuniam suam dedit negociatori, ut inde emat merces, & det sibi partem lucri, illud licitum est, si periculum spectat ad utrumque; itaque licitum est, quod unus socius det pecuniam, & alter suppleat laborem, ut ff. pro socio. l. v. tamen. ex pacto, an sit ad alterum duntaxat periculum pertinere, vide docto. in dicto. capit. nauiganti, & vide Abbatem in ij. col. & vide eundem Abbatem in c. per vestras. de donatio. inter vi. & vx. Et dare boues ad Zoaticam, ut in multis ciuitatibus fit, an sit usura, vide Rodolphum in tractatu de usur. s. q. xxij.

Utrum docto. mutuans pecuniam scholari, ut intret in scholam, & audiat lectionem suam, vide Panorm. in rubrica de usuris. & vide Ancha. in cap. peccati venia, de regulis iuris.

iuris. Notabis etiam post docto. ex dicto. cap. nauiganti. vt etiam in contractu mutui post moram possit peti interesse lucri veri cessantis, & vide etiam docto. in c. conquestus, de vsuris. Item aduerte, quod non est licitum aliquid recipere ex mutuo vltra sortem ex pacto; sed hoc intelligendum est, quando recipitur pecunia inestimabile; nam nulla crementa recipi debent ex mutuo quæcunque sint, & qualia-
cunque. xiiij. questio. iij. capit. j. & ij. & iij. & de hoc dicemus in fine capituli, quia materia interesse practicabilis, & utilis est.

16 † Vtrum contractus sit licitus, quando datur frumentum ad renouandum? de hoc vide latissime per Rodolphum in tractatu de vsuris; & vide Imolam in consilio xxv. & ibi dicit; si mutuaui frumentum cum pacto, quod debitor teneatur illud reddere, quando creditori placuerit, vsura est; & illud, quod licitum sit contrahentibus se decidere vsque ad dimidiam iusti pretij, limita, vt procedat, quando re ipsa interuenit deceptio, non ex proposito, ita Calderi. in d. c. nauiganti. Itaque, non euitat peccatum, qui scienter emit rem minus, quam valeat, saltem ignorante venditore; tenet etiam Panorm. in. dict. cap. nauiganti.

17 & Panorm. in. cap. in ciuitate, dicit; † Videtur enim de iure canonico permissam deceptionem vsque ad dimidiam iusti pretij, quando res; & pretium sunt de presenti; secus, quando differtur solutio pretij, quando res; & pretium sunt de presenti, secus, quando differtur solutio pretij; sed ecclesia non debet alium decipere. gloss. in ca. hoc ius porrectum. x. q. ij. Sed in foro animæ, etiam laicus. Anto. Panor. in. d. c. in ciuitate.

18 † Clericis autem non est licitum exercere aliqua mercimonia. c. negotiatorem clericum lxxxviij. distinct. & notatur in d. c. j. ne clerici, vel monachi. Si indigeret, potest exercere licite aliquod opus. gloss. in cap. canonum. xiiij. quest. iij. & vide in cap. j. de celebratio. Missarum. & vide docto. in cap. clerici. de vita, & honest. clericorum. & vide text. in ca. diaconi. il. iij. xciiij. distinct. vbi litera Diui Hieronymi dicit, Mendicat infelix in plateis clericus, Solus Episcopus incumbit bonis, solus vtitur ministerio, solus Episcopus.

Episcopus vniuersa vendicat, solus partes inuadit alienas, solus occidit vniuersos, &c.

Et mutuans frumentum, quod valebat tunc. x. si tempore receptionis valet. xx. potest recipere cum bona conscientia; secus si habuisset intentionem deprauatam, quia mutuauit frumentum antiquum, vt sic postea haberem nouum. de hoc videbis Panorm. in dict. cap. nauiganti. in capitulo. si quis clericus. xiiij. quæstion. iij. & videbis in l. vinum. ff. si certum petat.

Item notabis, quod non est vsura, si quis dederit alicui certam pecuniæ quantitatem cum pacto, vt ipse, & sui heredes reddant certam quantitatem singulis annis. ita Innocen. & Hostien. & communiter omnes docto. in. c. in ciuitate. de vsuris. Item non est vsura, vt si quis occurrat suæ republicæ, & respublica dat tantum omni anno, & non potest ille sortem principalem repetere, sed bene possunt vendere alteri. Ita omnes docto. in dict. ca. in ciuitate, & in cap. fin. de vsuris, per dictum Innocent. Nam ciuitas habet redditus, vnde videtur constituere annum redditum ex redditibus suis. Item in tali casu non est mutuum, quia ciues compelluntur subuenire communitati, & non possunt repetere, quando volunt; licet commune potest se exonerare ab illo debito soluendo capitale, Item commune libero constituit lucrum facit. cap. & si quæstiones de simonia. & vide in. cap. sicut. j. quæst. ij. Et de illa quæstione, si quis emat annum redditum, quo ad vixerit, si item aliquis daret ecclesiæ fundum, cū hoc vt teneatur eum alere toto tempore vite suæ, & pro alimentis datur tantum in anno, & post mortem fundus sit ecclesiæ; de istis quæstionibus, & similibus vide Ioann. Andre. in dict. cap. in ciuitate, & in l. ad specu. in rubrica. de vsuris. & vide Rodolphum in repetitione. c. consulit de vsuris. ij. p. quæst. xv. Cinus, Bald. in. l. si pater puellæ. C. de inoffi. testamēto. Cinus, Ange. & Salicet. in. l. ea pactione. C. de vsuris. Paulus, Alexan. in. l. de fideicommissio. C. de transactio. Roma. consi. ccccxxij. incipit. pro pleniori discussione, & vide Jacob. in. l. si pater puellæ. & ibi Alexan. C. de inofficio. testamento, & vide Panorm. in. quæst. sua, quæ incipit,

Augerio, & latissime Ancha. in. ca. peccati venia. de regulis
iuris. in. xj. & xiiij. q. principali. Et de illo qui emit posses-
siones ab ecclesia. ita quod post mortem ementis reuertan-
tur ad ecclesiam, Archidia. dicit; non est usura in cap. ple-
rique. xiiij. q. iij. quia dicit Hostiens. in summa. tit. de
usuris. §. an aliquo, & vide Bald. in. l. si ea pactione. C. de u-
suris. & vide Bal. post Cinum in. d. l. si pater puella. C. de
inofficioso testa. Dixi superius, si quis occurrat suae reipu-
blicae; nota de impensis civium, an eorum merces de me-
te sit usura; & adde omnino Ancha. in. ca. peccati venia. de
regul. iuris. & vide Bald. in. l. hac ed. itali. C. de secundis nu-
ptijs. & vide Imolam in. l. si maritus. ff. soluto matri. & vide
Ancha. in disputatione sua, quae incipit; antiquis, & moder-
nis temporibus, & late Bald. in. c. j. de iura iuran. Et quod
tale lucrum sit licitum. tener Barto. in. l. cunctos populos.
C. de summa tri. & si. catho. & vide Rodolphum in tracta-
tu de usuris. in. 50. car. vbi examinat octo quaestiones in ma-
teria montis. & vide Paulum de Castro in. l. si quis nec cau-
sam. ff. si. si certum petat. † Et de monte pietatis, vide doctis-
simum Caietanum in tractatu suo de monte pietatis; ubi
ipse dicit, quid sit mons pietatis, quae eius capitula; dicit
etiam, in quo genere, & in qua specie virtutis, aut vicio
operationes ille locentur. recitat etiam primam opinionem
dicentium nihil usurae, aut iniustitiae inueniri in contracti-
bus montis pietatis, & determinat, quod in his contracti-
bus committitur usura. Et in c. is dicit, peragratis omnibus
in his opinionibus, quae aliquid ad propositum ex mon-
tibus rationibus adduxerunt, restat primo nominanda re-
tum opinio dicens, montem hunc pietatis cum suis capi-
tulis non mutuum facere, sed rem quandam esse, & homi-
nibus ineffabilem: & propterea rationibus huiusmodi,
quae humanos scrutantur actus, non omnino commi-
tendum esse iudicium huius montis. Nos enim cum
sua diuinitate veluti loquentes in aere relinquere oportet,

Remanet deinde eis satisfaciendum, qui contractus hu-
ius montis ab Apostolica sede approbatos dicunt, aut au-
diunt. † Sciant igitur hi montem quidem pietatis ab Apo-
stolica

solica sede approbatum, sed non illius capitula, vt exemplo literarum approbationis conijcere potui. Appellatur autem mons pietatis (vt in eisdem dicitur) summa illa pecuniæ piæ collecta, & sub custodibus deposita ad perpetuam reuelationem pauperum mutuo mediante. vbi nota, quod mons ipse est simpliciter approbatus, & erectus ab ipso summo pontifice. eius autem capitula supradicta sunt approbata cum hoc adiectiuo, scilicet sacris canonibus non contraria; vnde si qua capitula sunt contraria, approbata non sunt. hæc autem esse ea, quæ iniustitiam continent, nullus dubitat. Non sunt igitur approbata illa capitula, quæ iniusta esse in hoc tractatu monstratum est: propter quod si ita est, non paruum peccatum fuit facere imprimi summi pontificis bullas truncatas absque illa particula scilicet sacris canonibus non contraria. Laqueus siquidem est animarum, in quem ego incidissem, vel saltem absque suspensione non fuisset, nisi viua voce audissem sic haberi in originalibus, & calamo scriptâ particulam illam in bullæ Mantuanæ copia vidissem.

Et hæc quoque eadem radice satisfcit illis, qui ex priuilegijs, & indulgentijs concessis à Romano pontifice illis, qui ad montis conseruationem, aut augmentum manus porrigunt adiutrices, arguuntur: iam enim patet, quod mos ipse sanctus est, & in ordine ad illum hæc omnia conceduntur; annexa tamen mala ex hoc non approbantur; sed potius tolerantur ad euitationem maioris mali, quo per publicos vsurarios res pauperum vorantur. hæc ille doctissimus Caietanus.

Capitula montis sunt tria; sed de tertio capitulo erat dubium cuius verba sunt.

Tertio, quod ultra pecuniam mutuam officiales montis exigant secundum numerum librarum singulis mensibus tot denarios à debitoribus, ita quod quot libras aliquis mutuo suscepit à monte, tot denarios singulis mensibus, quibus illas retinet, teneatur dare.

Item in materia nostri capituli notabis, quod si quis possessiones alicuius data pecunia recipit in pignus, si sortem suam recipit, deductis expensis possessionem

libere restituat debitori. text. in cap. plures, de vsuris. & vide in cap. quoniam. eo. ti. Sed quomodo intelligatur illud, quod dicitur, quod fructus pignoris computantur in sortem, vide gloss. & docto. in cap. ad nostram. il. j. de iure iuran. & dominum Anto. ibi; quia elegantissime declarat. Si autem creditor minus habet eo recepto possessio ad dominum reuertatur, ut in dicto. cap. plures. Et notabis ex illo text. quod vsura committitur non solum, quando expresse aliquid datur annuatim, sed etiam si ex pacto creditor lucratur fructus rei pignorate. nam cum fructus recipiant extimationem, accedunt nunc sorti ex pacto precedenti; & licet text. in dict. cap. plures, loquatur in genere de possessionibus fructiferis, idem dicendum in domibus, & aliis rebus: debent enim soluta pensione extenuare sortem.

23 ¶ Quicquid enim estimabile percipitur ultra sortem, vsura est. ut in cap. j. xliij. quæst. iij. vbi dicitur; Si plusquam dedisti, expectes accipere, fenerator; & in hoc improbandus, non laudandus; & ibi in cap. ij. non legitur. Item alij pro pecunia foenerata solent munuscula diuersi generis accipere, & non intelligant scripturam vsuram appellare, & superabundantiam quicquid illud est, si ab eo, quod dederint, plus receperint, & ibi in capit. iij. dicit Ambrosius, plerique refugientes præcepta legis cum dederint pecuniam negotiatoribus, non in pecunia vsuras exigunt, sed de mercibus eorum, taquam vsurarum emolumenta, percipiunt: ideo audiant quid lex dicat; Neque (inquit) vsuram elcarum accipies, neque omnium rerum. Item etiam vsura est, & velis vsura est, & quodcunque accedit sorti, vsura est: quod velis, nomen ei imponis, vsura est, & de hoc vide Ioan. de Ana. in oict. cap. nauiganti. Itaque vsura est, vbi amplius requiritur, quam quod datur. ut dixi. & text. in cap. vsura. xliij. quæstio. iij. Sed vsura aliquando non committitur, licet ultra sortem quid accipiat, ut infra dicemus. Et notabis, quod fructus rei pignorate, ipso iure attenuant sortem. & de hoc videbis text. & docto. in dict. cap. plures. & vide in l. iij. C. in quibus causis. pig. ta. contrahi. & videbis in l. j. & ij. C. de pactis pignorum. &

24 hoc probatur in cap. ad nostram. il. j. de iure iuran. ¶ Sed nota

notabis in dict. cap. plures, pœnam clerici exercentes vsuram; debent enim deponi ab officio ecclesiastico; de quo in cap. anter dilectos, de excessibus prelatorum. Sed Maritus recipiens pignus pro dote promissa non tenetur fructus in sortem computare. tex. in cap. salubriter, de vsuris; & est casus singularis, & alibi non probatur. Itaque fructus rei pignoratæ non extenuant sortem, quia succedunt loco interesse, quia maritus patitur in non recipiendo dotem promissam. & ibi dicit Panorm. post multa, puto quod genera principio possit conueniri cum socero de percipiendo aliquid annuatim vsque ad solutionem dotis, dummodo sit solitus mercari, vel ponere pecuniam apud mercatorem, cum iste non capiat pro mutuo, nec pro dilatione data, sed vt sustineat onera matrimonij; & sic potius capit, vt interesse, nec videtur hoc contra bonum charitatis, & vide doct. in c. per vestras, de donationibus. inter vir. & vxorem.

† Et si creditor habet possessionem rei pignoratæ, non tenetur computare fructus in sortem; quia consolidatur tunc vsusfructus cum proprietate: casus est notabilis in c. conquisitus, de vsuris. doct. in c. j. de feudis.

Dixi, quod aliquando vsura non committitur, licet aliquid ultra sortem aliquid accipiat, de hoc vide Panor. in dict. cap. plures ad finem, quia generaliter vbicunque percipitur aliquid loco interesse, non committitur vsura, vt mutui tibi. c. & cum tu non valeres restituere, recepi tantam pecuniam sub vsuris, tunc potero exigere. cap. & etiam vsuras, quia non vt vsuram, sed interesse; nam mihi nullum luerum accedit: ad hoc vide, quod notatur in cap. dilecti, de foro competen. & in cap. peruenit, de fideiussor. item si fideiussor soluit sub vsuris, ita Ioann. Andre. in cap. damnatum, de regu. iuris, li. vj. & vide gloss. & doct. in cap. capit. conquisitus, de vsuris. & vide gloss. & doct. in l. curabit, de actio. empti. Sed tu vide gloss. magistralem in ca. j. xiiij. q. iij. vbi dicitur; † vsura est ultra sortem aliquid recipere, nisi in quinque casibus; Primo, in casu fauore ecclesie, vt in c. j. de vsuris, & c. conquisitus; vbi vide gloss. ponentem aliquos casus. & vide ibi Panorm. ponentem

alios casus, sequitur glossa. Secundo, cum fideiussor soluit sortem, & vsuras, potest vsuras petere, vt in cap. constitutus, de fideiussoribus. Tercio, cum poena petitur prater sortem, c. in legibus, xij. q. ij. Quarto, & cum petitur vsura, tanquam interesse, vt ff. pro socio, l. socius qui, & glossa in e. quonia, xiiij. q. iij. vbi dicitur, ad quæstum prohibemur sumere vsuras, causa lucri captandi, non autem vitandi damnum, maxime in contractu bonæ fidei, vbi ex sola mora veniunt vsuræ, vt ff. de vsuris, l. mora, §. in bonæ. Siquis ergo est in mora soluendi, ab eo possunt repeti vsuræ, non tanquam vsuræ, sed tanquam interesse, vt ff. pro socio, l. socius, qui, & tunc petuntur vsuræ iudicis officio, non iure actionis: licite enim potest quis agere ad hoc, vt reddatur indemnis, vt in cap. peruenit, de fideiussoribus. & in. ca. si quis de clericis, xij. quæst. ij. vbi agitur ad interesse, sequitur glossa. Quinto, cum recepit aliquid pro re, quæ non consistit in pondere, numero, vel mensura; sicut in locatione. Item de incertitudine iam diximus. † Ad intelligentiam scias, quod duo sunt contractus, qui de natura sui gratuiti, sunt, vt mutuum, & commodatum: in mutuo certum est, & requiritur, quod sit gratuitum alioquin est vsura. Item si commodatum non est gratuitum, non quidem est vsura, sed tamen si aliquid recipitur pro commodato, statim definit esse commodatum: quia aut recipitur aliquid pro re ipsa; aut pro vsu rei si pro re ipsa aliquid recipitur, aut est pecunia, aut alia res, si pecunia, est emptio; seu venditio; si alia res, erit contractus permutationis: si pro vsu rei accipitur pecunia, erit contractus locationis: si res alia, erit contractus innominatus, do, vt des; vel do, vt facias; omnes isti contractus sunt liciti laicis, etiâ causa negotiationis, vt in c. fornicari, lxxxvij. distinct. clerici tamen in quantum possunt, debent abstinere ab emptione, & venditione; tamen in casu necessitatis, vt iam supra dixi, permissum est clericis negociari, vt in cap. i. Ne clerici vel monachi; & vide in capit. clericus vitæ, xci. distinct. & xxj. quæst. i. cap. i. & cap. nunquam, de consecr. distinct. v. & tunc non acquiritur lucrum ex negotiatione, sed ex artificio: talia enim lucra licita erant Apostoli.

stolis, vt in c. i. xxi. q. i. Et de interesse dicemus multa ad finem capituli.

Et si vsurarij manifesti repelluntur ab ecclesiastica sepultura, & altaris communione: de quo vide text. & doct. in c. quia. in omnibus. de vsuris. Et vsura est prohibita, etiam si quis eam exercuerit pro aliquo opere pio faciendo, vt notatur in cap. super eo. de vsuris, & ibi notatur, quod non debet quis mentiri pro aliena vita. concordat. ca. ne quis. xxij. q. ii. quod est contra docto. dantes consilium contra conscientiam, vt liberent quem a morte. & vide optimum text. Augustini in cap. quod ait. xiiij. distinct. & vide etiam text. Augustini in cap. si (quod verius dicitur) xx. xij. q. ii. Et an tex. in cap. super eo, intelligatur in mutante tantum, vel etiam in recipiente, ibi videbis. Et quod recipiens pecuniam ad vsuram non peccet, videtur sentire Archid. in c. si sceneraueris. xv. distinct. vbi dicit, quod turpitudine solum vertitur ex parte dantis. Sed tu de hoc melius vide per Archidiaconum in cap. si quis vsuram. xiiij. q. iij. vbi distinguit, an recipiens prestat causam, aut non. ²⁸
Sed quod non sit peccatum recipere pecuniam ad vsuram, & vsuram soluere, tenet gloss. in c. debitores de iure iuran. Sed Archid. in cap. in eum. i. q. i. dicit, quod ille, qui accipit pecuniam ad vsuram ab illo, qui exercet vsuras, & paratus est facere, non peccat, si hoc facit propter suam, vel alterius necessitatem, vel propriam utilitatem: alias peccat mortaliter. Et de ista questione in terminis vide sanctum Thom. in secunda secunda. q. lxxxviiij. artic. vlti. vbi concludit, quod non peccat capiens ad vsuram, nisi induxerit mutuantem, quia nullo modo licet inducere aliquem ad mutuandum sub vsuris; licet tamen ab eo, qui hoc paratus est facere, & vsuras exercet, mutuum accipere sub vsuris, propter aliquod bonum, quod est subuentio sue necessitatis, vel alterius. ita sanctus Thom. de quo vide Panor. in cap. cum ecclesie. de simonia; & latissime per Rodolphum in tractatu de vsuris in. iij. charta. Et vsurarij, qui sunt soluendo, coguntur per pœnas Lateranensi concilij vsuras restituere, facultatibus non extantibus debent ²⁹
pos-

possessiones emptæ ex pecunia scēnebri vendi, & debentibus recipere satisfieri, vt in c. cum tu, de vsuris. & ibi dicit docto, quod bona vsurariorum non sunt tacite hypotheca illis, à quibus fuerunt pecuniæ extortæ, dicunt etiam, quod bona vsurarij in alium translata titulo oneroso non sunt debita illis, quibus fuit pecunia extorta; secus, si sint translata titulo lucratiuo; Et ibi examinatur questio si dos constituta ex pecunia foeneratitia debeat restitui creditoribus; & vsurarius liberatur à restitutione, si illi, quibus extorserat, pure, & simpliciter, & sine dolo remiserint, de quo vide ibi Panor. in fine. sed vide Panor. in c. cōsultuit. de vsuris. vbi dicit, Vsurarius debet restituere vsuras, licet remiserit, si habebat mentem corruptam, omnino nolle ipsas restituere.

30 Et si hæres vsurarij, siue filius, siue extraneus tenetur vsuras restituere. c. tua nos. de vsuris. & ibi doct. Et de intellectu illius decretalis, vide Rodolphū in tractatu de vsuris. q. lxxi. & q. lxxij. & vide Bald. in. ca. ad nostram. il. ij. de iure iur. & vide Rodolphum. in. q. lxxiiij. & lxxv. & vide Anto. in. c. debitores. de iure iuran. Et vtrum altero hærede vsurarij non potente restituere, alter teneatur in solidum, vide docto. in. d. cap. tua nos. Sed Caietanus in opusculis, vbi ponit sex quæstiones de vsura, dicit post examinatam quæstionem in quæst. v. Hæredes vsurarij tenentur secundum hæreditarias portiones tantum, non in solidū. Vos cogitate.

31 Sed si nota, quod vsurarius est ille, cui debitor libere aliquid vltra sortem dedit, si ipse habebat mentem deprauatam, vel non fuisset alias mutuaturus, nisi sperasset aliquid vltra sortem; & tenetur restituere. tex. in c. consultuit de vsuris. & ibi doct. & ibi etiam notatur, quod vsurarius est ille, qui prorogat terminum debitori aliquo accepto. Sed an sit vsura, si mutuo decem cum pacto, quod alia vice tu mutues mihi decem. ita quod obligatio antidotalis committitur in pactum. Panor. in. d. ca. consultuit. de hoc vide Rodolphum in tractatu de vsuris. v. charra. vide sanctum Thom. & Caietanum in secunda secunda. q. lxxviij. ad secundum; vbi dicitur, non potest in ciuilem obligationem de

deduci naturalis obligatio ad antidota; quia talis obligatio civilis est pecuniæ æstimabilis, ac per hoc quibuscumque fiat conditionibus, plus forte ex pacto colligitur, & usura est. An usurarios possim appellare, vide tex. & doct. in cap. quam perniciosum de usuris.

Et iurans non repetere usuras potest repetere; de hoc vide tex. & doct. in c. tuas, de usuris; quia iurans potest ab solui à iuramento; ibi videbis. & vide in c. i. de iure iurad. & de tali absolutione in alijs causis vide etiam in cap. cum contingat. de iure iurand. & ibi doct. & Imola latissime, & Oldra. in consi. cxx.

Notabis etiam in materia usurarum, quod usurarius non potest repetere usuras, quas alius sibi extorsit, nisi ipse restituat, quas alij extorsit. c. Michael, c. quia frustra. ne usuris; quia auxilium legis non debet quis inuocare, si in legem committit, & ibi etiam notatur, quod exceptio, quam vnus usurarius opponit contra alium, est dilatoria, & ante litem contestatam opponenda. & ibi de verbo frustra.

Et notabis, quod usurarij manifesti dicuntur etiam illi, 32
li, qui licet non possint conuinci testibus, conuincuntur alijs presumptionibus, vt in c. cum diocesi, de usuris. Itaque ex illo testu probatur quod per solam famam, & argumenta possit usurarius conuinci, & condemnari, de usuraria prauitate. Sed de hoc vide ibi Panor. & vide doct. Et iudex ex officio procedere potest contra usurarios, sed non in Regno Neapolis; Turpe, & miserabile, quare? Nam ista reformatione indigent. & ibi per Panor. videbis, usurarium quem fuisse, quomodo probetur quando tractatur de validitate testamenti ab eo conditi; quia secundum Hosti. postquam iudex recepit his argumentis, de quibus in d. c. cum in diocesi. ipsum declarauit usurarium, potest dici tunc manifestus usurarius. ibi videbis.

Queritur in materia usurarum, vtrum in usura trans, 33
feratur dominium; communis opinio est dicentium quod in usura non transfertur dominium. ita sanctus Thom. in secunda secundæ, q. lxxviii. artic. iij. dicens hæc verba; Si quis domum, vel agrum alterius per usuram extorsisset, non solum teneretur restituere domum, vel agrum, sed etiam fructus

fructus inde perceptos, quia sunt fructus rerum, quarum alius est dominus, & ideo ei debentur.

Item mutuans sub spe aliquid ultra sortem habendi, non aliter mutuatus, absque omni tamen conventionem, an sit usurarius mentalis, & sic usurarius coram Deo, breuiter posset cum distinctione ad questionem motam dici, quod aut talis mutuans sperat aliquid ultra sortem ex mutuo, & non ex pacto, talis usuram committit: aut sperat ex affectu amabili eius, cui mutuatur, & sic non peccat.

34 † Et usurarius mentalis non teneatur ad restitutionem, de hoc videbis in c. consuluit. de usuris. Et usurarius mentalis est, qui intendit ex mutuo aliquid ultra sortem, non gratuite dandum, aliter non mutuaturus. Sed cui lucrum speratum datur, non ex pacto, sed propter aliquam tacitam eius petitionem, iste non est usurarius pure mentalis propter exteriora signa quibus tacite petit aliquid ultra sortem ex mutuo. Ideo iste talis tenetur ad restitutionem, de his videbis doctissimum Caietanum in tertio tomo, ubi ponit sex questiones de usura & in iiii. question. tractat, an omnia bona usurarii sint obligata eis, a quibus usura extorta sunt. de hoc diximus supra, & tractatur. in c. tua nos. de usuris. & in ca. quanquam. de usuris in vj. & sunt duae opiniones, ut refert Panor. in c. cum tu. & in. d. c. tua nos. Antiquorum opinio fuit, quod omnia bona usurarii sint tacite obligata. Hosti. Ioan. Andre. Panor. & moderni tenent oppositum, sed Caietanus dixit in v. quest. in. dist. tractatu in opusculis suis. Inueniemus utranque opinionem aliquo modo veram dicere; ibi videbitis. & hoc adde adea, quae superius diximus. Et in materia usurarum vide docto. in titulo de usuris. & vide in. vj. & in clement. & vide de Hostien. in sua summa. & vide sanctum Tho. in ij. q. lxxviii. & ibi Caietanus doctissimus in suis commentarijs. Et usurarii hodie puniuntur varijs poenis in foro iudiciali, secundum diuersitatem regionum.

Diximus supra, quod in contractu mutui post mortem possit peti interesse lucri veri cessantis, de quo per docto. in. cap. nauigandi & in cap. conuastus. de usuris. Nunc vero volo explanare materiam, quia quotidiana. Sed in primis

de cambijs aliqua dicemus, & quid mihi de cambijs vide-
tur. Sed breuissime me expediam.

† Cambiorum secundum consuetudinem negotiato-
rum, & mercatorum, genera sunt quatuor; Quædam vera, &
realia, quibus moneta in vno loco, ac tempore recipitur, &
alio loco, ac tempore redditur, prout in loco redditionis
tempore restitutionis marca auri valet. & in his nullum
est peccatum, cessante omni dolo, & fraude. Veruntamen
quum hæc ad prolixius tempus fiunt, aut prorrahuntur,
ut ex distantiori tempore plus lucri habeatur, ad usuram
declinant; quia cum temporis, quo pecunia occupata te-
netur, ratio habetur; ad eum usuræ modum digreditur, quo
tempus vendi dicitur. Quædam vero cambia sunt non vera,
sed palliata, & solo nomine cambia; quibus indigens Ro-
mæ pecunia accipit pecuniam restituendam non Neapo-
li, sed Romæ iuxta valorem cambiorum. Neapoli, in se-
quenti feria: seu quouis alio modo ficti cambij fiant. Et
hæc sunt manifeste iniqua, quum vere sitibi contractus
mutui cum tali interesse. Quædam vero cambia sunt, quibus
pecunia Romæ data per literas cambij soluuntur alibi:
& hæc sunt licita, si seruato solito, moderato tamen lu-
cro numulariorum, sunt cessante dolo, & cessante omni
genere collusionis. Quædam demum sunt cambia ad mi-
nutum, puta cum pro ducato dantur decem argentei, aut
e contra, & cætera. Et in his moderatum quoque lucrum
in damno iuxta diuersarum regionum consuetudinem. Et
de ista materia videbis omnia ista ad literam per dominum
Cardinalem sancti Sixti, & in opusculis suis in tractatu de
Cambijs.

§. DE INTERESSE.

S V M M A R I V M.

- 1 Interesse materia profunda est, & quatuorplex sit & num. 2.
3. 17. 19.
- 4 Diuersæ sunt interesse species.
- 5 Interesse, est vera rei estimatio.

6 Conuen-